

Referat

Møde i kontaktudvalget mellem Danske Advokater og Voldgiftsnævnet den 2. maj 2023

Mødet fandt sted i Voldgiftsnævnets lokaler kl. 15.30 – 17.00.

Deltagere:

Fra Danske Advokater: Advokat Michael Melchior, advokat Klaus Kastrup-Larsen, advokat Henning Moritzen og advokat Niels W. Kjærgaard.

Fra Voldgiftsnævnet: Bestyrelsesformand Anette Gothard Mikkelsen, præsidentformand Michael Rekling, direktør Lene Ahlmann-Ohlsen, chefjurist Henrik Vind Hansen og jurist Diana Panzeri Jakobsen (referent).

Dagsorden:

1. Opfølgning på møde den 22. marts 2022

Anette Gothard Mikkelsen oplyste, at referatet fra mødet i 2022 kan findes på Voldgiftsnævnets hjemmeside og på LinkedIn. Advokaterne blev spurgt til deres formidling af referatet til andre advokater, og om de har modtaget nogen reaktioner - ikke mindst vedrørende drøftelserne af tvisteniveauet og advokaters ageren i sagerne.

Fra **advokatsiden** blev det oplyst, at man ikke har oplevet en direkte reaktion på referatet fra sidste møde.

Herefter var der en drøftelse af, hvordan man kunne formidle referaterne fra kontaktudvalgsmøderne for at nå bredest muligt ud til andre advokater, der er brugere af nævnet. Der var enighed om, at referaterne fra advokatsiden bør udsendes til Danske Ejendomsadvokater.

Der var en drøftelse af ideen fra mødet i 2022 om at udarbejde en fælles artikel med henblik på at promovere en bedre kommunikation og samarbejde fra advokaternes side i sagerne ved Voldgiftsnævnet. Der var efter en drøftelse enighed om, at ideen med en artikel ikke er realistisk.

Lene Ahlmann-Ohlsen oplyste, at Voldgiftsnævnet netop er påbegyndt en besøgsrunde hos de større advokathuse for at få en dialog om sagernes håndtering, kommunikationen og for at få input fra advokatsiden til sagshåndteringen i Voldgiftsnævnet.

2. Siden sidst, herunder drøftelse af gode erfaringer og eventuelle udfordringer

Anette Gothard Mikkelsen oplyste, at der siden sidst er sket en ændring i bestyrelsens sammensætning, idet Stig Høding er indtrådt i stedet for Jan Eske Schmidt fra TEKNIQ Arbejdsgiverne. Statutten vil skulle ændres, idet Dansk Byggeri er fusioneret med Dansk Industri, og DI Byggeri har besluttet at give afkald på én af deres tre pladser i Voldgiftsnævnets bestyrelse. Voldgiftsnævnets prispolitik er blevet ændret i september 2022, idet priserne måtte sættes op blandt andet på grund af et øget ressourcetræk i sekretariatet. Der er derfor bl.a. indført betaling for delafgørelser, som også er et forsøg på at forebygge de mange uenigheder, der er opstået i mange sager. I 2022 har nævnet afholdt en række foredrag om praksis vedr. syn og skøn. Endelig er der givet mere information via hjemmesiden og LinkedIn med appel til at nedsætte tvisteniveauet i sagerne m.v.

Michael Rekling oplyste, at dommerkollegiet er blevet udvidet med to landsdommere, således at der nu er 22 medlemmer af dommerkollegiet. De to nye medlemmer er Claus Rohde fra Vestre Landsret og Louise Saul fra Østre Landsret. Jacob Waage fra Østre Landsret er desuden indtrådt i stedet for Tuk Bagger. Statutten giver mulighed for en sådan udvidelse med yderligere landsdommere, men ikke for at udvide med højesteretsdommere, hvorfor bestyrelsen er opfordret til at sikre hjemmel i statutten til også at kunne udvide dommerkollegiet med op til 3 yderligere højesteretsdommere. Dette skyldes, at arbejdsbyrden i sagerne er steget, problemer i forhold til indtægtsloftet og et generationsskifte i 2027/2028, hvor tre højesteretsdommere går på pension. Ved at udvide med også højesteretsdommere vil der opnås et mere glidende generationsskifte.

På domtermødet i november 2022 var der en drøftelse af dels det øgede konfliktniveau og tiltag, der kunne tages for at modgå dette, dels det forøgede arbejde i sagerne. Det blev bl.a. drøftet, om der kunne skrives kortere forberedelsesafgørelser, således at der ikke sker gengivelse af parternes synspunkter og relativ kort begrundelse, f.eks. om de omfattende stridigheder om skønsspørgsmål og skønstemaer. På den anden side kunne det medvirke til ringere præjudikatsværdi af afgørelserne.

Til dette blev det fra **advokatsiden** anført, at det kunne være acceptabelt med kortere sammenfatninger, fordi man som praktiker i de fleste tilfælde gerne vil have en hurtig afklaring. Andre gange vil der dog være behov for at få en nærmere begrundelse for, hvorfor man f.eks. skal omformulere et spørgsmål. Det blev bemærket, at der synes at være en forskellig praksis på nogle områder.

Michael Rekling oplyste endvidere, at det ville være en stor fordel for dommerne, at advokaterne ved delafgørelser udarbejder sammenfattende processkrifter, hvor de resumerer det, der har været debatteret undervejs i skriftvekslingen, der ofte kan være meget omfattende. Afholdelse af telefonmøder kan også bidrage til sagens fremme.

Endelig oplyste **Michael Rekling**, at dommerne honoreres efter medgået tid for forberedelsesarbejde, som f.eks. beslutninger, afgørelser, telefonmøder og lignende, når

sagen forliges. Ved forlig anmodes der dog ikke om honorar for modtagelse af den løbende skriftveksling, hvis der ikke har været udfordringer i sagens forberedelse. Taksten for medgået tid følger stort set advokattaksten ved de civile domstole.

Fra **advokatsiden** blev det anført, at man er positiv over for, at dommerkollegiet er udvidet for at få sagerne hurtigere igennem, men også på grund af sagernes øgede kompleksitet med flere parter og flere spørgsmål i syn og skøn m.v. Det kan opleves som et problem, at den løbende behandling af sagerne, herunder særligt delafgørelser om f.eks. syn og skøn, tager for lang tid, dvs. op til en måned. Til dette anførte **Lene Ahlmann-Ohlsen**, at de processuelle afgørelser kan være meget komplekse, mange og med omfattende antal indlæg, hvilket har krævet flere ressourcer i sekretariatet. Statistikkerne viser, at antallet af procesafgørelser i sagerne er steget betragteligt, dvs. fra knap 50 i A-sagerne i 2018 til knap 250 i 2022. Det blev drøftet, om de mange delafgørelser kunne nedbringes ved at afholde telefonmøder, hvorunder sekretariatet traf afgørelse. Til dette tilføjede **Henrik Vind Hansen**, at der jævnligt afholdes telefonmøder i disse situationer, men at det ikke er muligt i alle tilfælde.

Lene Ahlmann-Ohlsen oplyste, at sekretariatet nu har omkring 30 ansatte, herunder deltidsansatte og studerende. Der er ansat to yderligere sekretærer, en ingeniør og en tidligere dommer, ligesom der er ansat to nye jurister. Der er sket en opnormering, og alle ledige stillinger er nu besat.

Lene Ahlmann-Ohlsen gav en kort gennemgang af sagerne, hvad angik antal sager og sagsbehandlingstider, der også er at finde på nævnets hjemmeside. Sagsbehandlingstiden er øget til 21 måneder i gennemsnit i 2022 mod 19 måneder i 2021, dog 16 måneder i sager uden syn og skøn og 26 måneder for sager med syn og skøn. Statistikken viser kun de sager, der er afsluttet med kendelse. Antallet af opmandsager og forenklet voldgift er steget.

I forhold til sagsbehandlingstiderne anførte **advokatsiden**, at processuelle diskussioner og afgørelser trækker sagen i langdrag. Hertil bemærkede **Lene Ahlmann-Ohlsen**, at sekretariatet er nødt til at forholde sig til de indsigelser og bemærkninger, der fremkommer.

Lene Ahlmann-Ohlsen oplyste kort om den nye dokumentportal, der gik i luften i januar 2023, og at der i den forbindelse er udarbejdet retningslinjer for digital dokumenthåndtering ved Voldgiftsnævnet. Næste fase er udarbejdelse af retningslinjer vedrørende ekstrakter/bilagssamlinger, der vil læne sig op ad domstolenes vejledninger.

Sekretariatet har genoptaget arbejdet med at fremme mediation med de øvrige organisationer på området, dvs. Danske Advokater, Mediationsinstituttet og Voldgiftsinstituttet m.fl.

3. Tendens vedrørende indsigelser

Lene Ahlmann-Ohlsen oplyste, at der er kommet flere indsigelser og spørgsmål generelt vedr. foreslåede skønsmænd og faglige dommere. Nævnet anvender megen tid på at finde de relevante fagpersoner med de efterspurgte og nødvendige kompetencer. Adspurgt hvad Voldgiftsnævnet kunne gøre bedre i forhold til at betrygge parterne i, at den foreslåede skønsmand kan løfte opgaven, anførte **advokatsiden**, at det var vigtigt, at CV'erne er opdaterede, og at både spidskompetencer og detaljer vedr. efterspurgte kompetencer i den konkrete sag fremgår. Advokaterne anvender megen tid på at gennemlæse CV'er med henblik på at sikre sig, at det er den rette skønsmand. Det blev foreslået, at der i Voldgiftsnævnets forslag til skønsmand blev tilføjet oplysninger om pågældendes specifikke kompetencer konkret i forhold til skønstemaet. Det blev også understreget, at skønsmanden kun skal svare på det, han bliver spurgt om. Det blev foreslået, at Voldgiftsnævnet af egen drift finder nye, erfarne skønsmænd, som der er høj tillid til i branchen. Hertil anførte **Lene Ahlmann-Ohlsen**, at det er den fremgangsmåde, der benyttes ved rekruttering af nye skønsmænd, der sker løbende. Der stilles krav om uddannelse som skønsmand og der er indført flere tiltag vedr. kvalitetssikring. Tidligere blev nævnet kritiseret for at vælge de samme ti skønsmænd, hvorfor skønsmandskorpset er udvidet over de senere år, dog uden at gå på kompromis med kravene til skønsmændenes kompetencer mv. Dette skyldes også, at der er kommet flere sager og fagområder.

Advokatsiden anførte herefter, at der særligt mangler skønsmænd på arkitektsiden – fra de større arkitektfirmaer. **Lene Ahlmann-Ohlsen** tilsluttede sig dette og oplyste, at man har fokus på at rekruttere flere dygtige arkitekter, men der er udfordringer.

Henrik Vind Hansen anerkendte de høje krav, parterne stiller, da en skønserklæring er et vigtigt og autoritativt bevis. Han understregede, at der som den alt overvejende hovedregel er tale om nogle meget dygtige og kompetente skønsmænd, der kan svare på spørgsmål om komplekse tekniske forhold, herunder spørgsmål, der vedrører store komplekse byggerier. Der er dog behov for, at skønsmændene i højere grad, særligt for så vidt angår de komplekse byggerier, oplyser om deres erfaringsgrundlag og referencer, så parterne har noget mere konkret at forholde sig til. Det er vigtigt, at der bliver skelnet mellem krav til skønsmænd og krav til fagdommerne. Fagdommerne skal ofte forholde sig til flere forskellige fagområder og er derfor ofte nødt til at være generalister med baggrund fra henholdsvis bygherre-, rådgiver- eller entreprenørsiden. Det er derfor ikke i alle tilfælde muligt at imødekomme parternes respektive ønsker om en helt særlig indsigt hos fagdommerne. I forhold til syn og skøn ses der også hyppigt behov for at få flere skønsmænd på sagen pga. spørgsmål, der fordrer forskellige fagligheder.

4. Afgørelser om syn og skøn - tendenser

Lene Ahlmann-Ohlsen indledte med at begrunde punktet, herunder om de afholdte oplæg i diverse fora både i København og Aarhus vedr. praksis i forhold til, hvilke

spørgsmål der må stilles, og hvilke bilag der kan fremlægges. Arbejdet med et praksisnotat om syn og skøn trækker desværre ud grundet travlhed i sekretariatet. Disse tiltag skal sikre større gennemsigtighed og forebygge tvister om syn og skøn.

Advokatsiden oplyste, at der som tidligere anført synes at være forskel på det materiale, som man må sende til skønsmanden, men også i forhold til hvilke spørgsmål, man må stille til skønsmanden i en ren syn- og skønssag (A-sag) i forhold til syn og skøn under en verserende voldgiftssag (C-sag).

Hertil bemærkede **Lene Ahlmann-Ohlsen**, at hun er bekendt med situationen. Der er f.eks. opstået en tendens med, at der udarbejdes lange processkrifter i A-sagerne, hvorfor der i sekretariatet er truffet en række afgørelser om, at det ikke tillades i A-sagerne, da de i sagens natur alene er udarbejdet til skønsmanden, der ikke har brug for juridiske redegørelser. Ifølge reglerne om syn og skøn skal der alene udarbejdes en kort sagsfremstilling. Omvendt tillader voldgiftsretterne i C-sagerne, at skønsmanden må se de processkrifter, der allerede er udarbejdet i sagerne om parternes tvist. Der er også eksempler på forskellige afgørelser vedr. ensidigt indhentede sagkyndige erklæringer.

Advokatsiden anførte, at det virkede besynderligt, at praksis er forskellig, fordi en skønserklæring skal bruges til det samme - som bevismiddel - uanset om det er isoleret bevisoptagelse eller i en voldgiftssag.

Michael Rekling anførte, at både sekretariatet og dommerne indbyrdes prøver at gøre, hvad de kan for at sikre en så ensartet holdning som muligt, men at området er svært at styre og lidt domineret af den enkeltes måde at se på tingene. Det bunder bl.a. i, at spørgsmålene er tekniske, og at man ikke kan slå resultatet op, hvorfor det beror på en konkret bedømmelse og omstændighederne i den enkelte sag. Forskelle i holdninger kan meget vel også skyldes, at dommeren - modsat sekretariatet - kan være mere "large" i en voldgiftssag, som de selv senere skal pådømme, mens en tilsvarende åbenhed ikke er en mulighed for sekretariatet, da de alene håndterer syn og skøn.

Advokatsiden anførte afslutningsvist, at det er frustrerende, at resultatet afhænger af, hvilken dommer der sidder for bordenden, og at denne situation måske medvirker til mange indsigelser, der er kommet de senere år.

Lene Ahlmann-Ohlsen udtrykte håb for, at det praksisnotat, der arbejdet på, kan give mere gennemsigtighed.

5. Voldgiftsnævnets arbejde med rekruttering og kvalitetssikring af skønsmænd

Lene Ahlmann-Ohlsen fortalte kort om arbejdet med kvalitetssikring af skønsmændenes arbejde, herunder gennem øgede krav til uddannelse, feedback på erklæringer, mentorordninger, evalueringer og stikprøver m.v. Der foreligger generelt gode evalueringer af skønsmænd, dvs. et gennemsnit i evalueringer på over 4 på en skala fra 1-5, og der er meget få utilfredse evalueringer. Der er to medarbejdere, der varetager

opgaver vedr. kvalitetssikring af skønsmand, herunder håndtering af klager, opfølgning i forhold til skønsmand, der bør forbedre sig i forhold til mindre forseelser eller beslutninger om, at den pågældende ikke skal være skønsmand længere. Alle skønsmand skal have været på kursus for skønsmand, der pt. udbydes af Molio. Ved rekruttering bliver der afholdt samtaler og sikret referencer, ligesom de tre første erklæringer bliver gennemlæst. Endelig bliver der afholdt 6 møder om året i VBA-regi, hvor skønsmandene inviteres ind, får undervisning og mulighed for at sparre med andre skønsmand.

6. Advokatomkostninger i de større sager – skønmæssigt eller på baggrund af tidsforbrug

En af advokaterne fra **advokatsiden** anførte, at der særligt i de lidt større sager, hvor der er anvendt ekstraordinært megen tid, og hvor sagen har strakt sig over mange år, ikke tildeles sagsomkostninger, som svarer til det reelle tidsforbrug.

Michael Rekling anførte, at man følger taksterne og principperne fra domstolene, og at de løbende revideres. Domstolene er opmærksom på, at taksterne ikke altid harmonerer med de faktiske advokatomkostninger, og at man kan diskutere, om det er det rigtige princip. Det er imidlertid et spørgsmål, som bestyrelsen bør overveje under inddragelse af dem, der kan risikere at skulle betale for advokatomkostningerne. I sager med en sagsgenstand på under 5 mio. kr. er det ret faste takster, mens der i sager på over 5 mio. kr. er tale om et skøn. Advokaterne kan under hovedforhandlingen oplyse, hvis det bør overvejes, om der skal foretages en anden udmåling end standardudmålingen, f.eks. hvis modparten har vidtløftiggjort sagen eller uden nytte har iværksat omkostningstunge skridt.

Herefter var der en kort drøftelse af en **artikel skrevet af advokat Pernille Svit Westphal Riis** om, hvorvidt Voldgiftsnævnets procesregler skulle ændres i forhold til fordelingen af sagsomkostninger i de tilfælde, hvor skønssagen afsluttes med en skønserklæring uden at blive fulgt op af en voldgiftssag, og om hvorvidt sekretariatet i disse situationer burde have hjemmel til at træffe afgørelser om sagsomkostninger.

Advokatsiden anførte, at det formentlig ikke var nødvendigt at ændre reglerne, idet man har muligheden for at anlægge en sag, hvis man ikke kan opnå en aftale om omkostningerne.

7. Arbejdet med AB-18, herunder om evalueringsmøde den 7. juni 2023

Anette Gothard Mikkelsen oplyste om, at der som forudsat i AB-18 betænkningen er indkaldt til møde i Social- og Boligstyrelsen vedr. behovet for en evaluering af AB-18. Der er dog flere parter, der har tilkendegivet, at det synes for tidligt at ændre på AB-18.

Lene Ahlmann-Ohlsen oplyste om indholdet af nævnets bidrag til arbejdet, herunder om hurtige afgørelser og forhandlingsproceduren. Hun vil sammen med tidligere præsidiestyrer Niels Grubbe deltage i mødet den 7. juni 2023.

Michael Rekling bemærkede, at der er en del forhandlingsløsninger i AB18, hvorfor organisationerne måske ikke er interesserede i at få genåbnet forhandlingsresultaterne så forholdsvis kort tid efter ikrafttræden.

Fra **advokatsiden** blev det anført, at løsningstrappen har indebåret udfordringer, og der måske burde åbnes op for forbedringer. Reglerne indebærer, at parterne skal prøve at løse tvisten selv gennem to forhandlinger, inden de kan vælge mediation/mægling eller voldgift. Måske sekretariatet kunne bistå, hvis parterne ikke har forhandlet fremfor at afvise sagen. Der er også oplevelsen, at når parterne har forsøgt at løse tvisten gennem to forhandlinger, ser de intet formål med mediation. Hvis parterne kunne gå til mediatoren med det samme, f.eks. ved at gøre forhandlingsrunderne frivillige, ville en efterfølgende voldgiftssag måske i nogle situationer kunne undgås.

Henrik Vind Hansen erindrede om hensynet bag reglerne om, at konflikten først skulle søges løst internt på først projektlederniveau og derefter på ledelsesniveau, altså af parterne selv. **Lene Ahlmann-Ohlsen** supplerede, at man ser positivt på evt. at bidrage mere ved bistå parterne mere aktivt fra sagernes begyndelse.

8. Eventuelt

Advokatsiden spurgte til status på opdateringen af de eksterne vejledninger for hvert regelsæt.

Lene Ahlmann-Ohlsen oplyste, at vejledningerne desværre er forsinkede pga. travlhed i sekretariatet, selvom de fleste stort set er færdige. Indkaldelse af evt. yderligere møder i arbejdsgrupperne følger.

Endelig oplyste **advokatsiden**, at en advokat har rettet henvendelse til advokaterne i Advokatkontaktudvalget på grund af en sag om syn og skøn, hvor den pågældende er meget utilfreds med Voldgiftsnævnets håndtering af sagen. Uden at navne eller sagen blev nævnt oplyste **Lene Ahlmann-Ohlsen**, at klager i sagerne håndteres med stor alvor, og at vanskelige sager ofte håndteres af en dommer.